

De in de Alpen levende Marmot slaat het record: Dit dier slaapt 7 tot 10 maanden per jaar.

Gedurende de zomersche maanden hebben de dieren reservevoedsel opgehoopt in hun lichaam. Behalve onder de huid vindt men ophooping in de borst- en nekstreek en onder de oksels. Veel bloedvaten lopen door deze bruinachtige massa's en hierdoor op een dwaalspoor gebracht, meende men vroeger te doen te hebben met klieren. Ook nu nog spreekt men wel van winterslaapklier, ofschoon het dus met klierweefsel niets te maken heeft. De vetophooping bij vleermuizen kan zoo groot zijn, dat deze massa de spierhoeveelheid overtreft. Gedurende den winter wordt op dit reservemateriaal geteerd. De hamster zorgt ook nog voor een graanreserve. Als het koren rijp is, sleept dit dier in zijn wangzakken graankorrels mee naar zijn nest, waar dan van genuttigd wordt tijdens de onderbrekingen van den winterslaap. Deze voorraad kan betrekkelijk groot worden en de boeren staan dan ook met dit dier op geen al te besten voet.

De winterslapers zijn dieren, die leven van planten of van insecten, materiaal dus, dat gedurende de wintermaanden moeilijk te verkrijgen is. Zoo beschouwt zou dus de winterslaap een onmiddellijk gevolg zijn van voedselgebrek. Opvallend is de overeenkomst met de vogels, waar het met een enkele uitzondering juist de lucht- en bladvoeders zijn, die trekken. Evenmin als men den trek der vogels alleen kan verklaren uit voedselgebrek, evenmin kan men hiermede den winterslaap verklaren.

De hamster verzamelt gedurende den zomer voedsel en hoewel dus voedselgebrek hier geen dwingende factor kan zijn, houdt het dier toch een winterslaap. Ook de temperatuursdaling geeft geen voldoende verklaring. Talrijk zijn de gevallen, waarbij winterslapers ook bij hoge temperatuur hun slaap begonnen, terwijl omgekeerd voorbeelden bekend zijn, dat zij geen winterslaap hielden, hoewel de temperatuur herhaaldelijk daalde beneden nul. Door koude inwerking kan men geen inslapen veroorzaken. Zeker zullen beide uitwendige invloeden een rol spelen, maar van meer invloed beschouwt men endogene factoren, factoren dus in 't dier zelf.

Men meent waargenomen te hebben, dat, wanneer geen voldoende hoeveelheid reservevoedsel in het lichaam was opgehoopt, de winterslaap uitbleef en dat dieren, die reeds vroeg in den herfst voldoende vet hadden aangezet, hun slaap begonnen. Een inwendige factor zou hier de begindatum vaststellen. Merzbacher heeft de volgende karakteristiek van een winterslaper gegeven. Een winterslaper is een dier, dat het vermogen heeft om koud te worden en koud te blijven. Daar nu de centra voor de warmteregulatie liggen in de middenhersenen en in het verlengde merg, zoekt men in veranderingen in deze centra van nog onbekenden aard, de oor-

zaak van den winterslaap. Door de onderzoekingen van Adler is echter een geheel nieuw licht gevallen op dit probleem. 't Was aan verschillende onderzoekers opgevallen, dat bij het begin van den winterslaap de schildklier en de hypophysis (dat is een aanhangsel van de hersenen) sterk waren achteruit gegaan. Schildklier en hypophysis zijn beide organen met z.g. inwendige secretie, d. w. z. zij vormen bepaalde stoffen, hormonen genoemd, die zij niet afvoeren door een kanaal, maar afgeven aan het bloed, dat ze dan kan vervoeren door het geheele lichaam. Spuit men nu den winterslapers deze hormonen in, dan treedt dezelfde temperatuurstijging op, als bij het ontwaken dezer dieren. Dat trouwens klieren met inwendige secretie van invloed zijn op de temperatuursregeling weet men door talrijke experimenten. Bij menschen, lijdende aan een of andere aandoening aan de schildklier treden temperatuursafwijkingen op. (Myxodeem, temp. verlag, Basedowsche ziekte—temp. verhooging). Na operatieve verwijdering der epitheellichaampjes verliezen de proefdieren hun warmteregelend vermogen, zij worden van homoïotherm, poikilotherm. Maakt de natuur nu bij de winterslapers hetzelfde experiment, door de schildklier tijdelijk een verminderde werking toe te staan? Zoo ja, hoe? Dat deze hormonen niet werken via de warmteregelende centra, heeft Adler tevens aangetoond door deze centra buiten werking te stellen. De hormonen, die bij de regeling van de temperatuur een rol zouden spelen, werken volgens dezen onderzoeker direct beïnvloedend op de lichaamscellen.

De hormonenleer heeft hier, als op zooveel andere problemen, een geheel nieuw licht geworpen. Jaren van nauwgezette studie moeten echter nog voorbijgaan voor het zoo interessante probleem „winterslaap” geheel zal zijn opgelost.

'N EIGENAARDIGE WAARNEMING

door M. Mommers, Heer.

Niet alleen in de vrije natuur, maar ook in boeken kan men soms eigenaardige waarnemingen doen.

Men zegt, dat het aanbevelenswaardig is, om zulke waarnemingen, vooral nieuwe waarnemingen, bekend te maken.

Ik zal U dus laten zien wat ik onlangs ontdekt heb, n.l. op welk een royale wijze een schrijver op natuurhistorisch gebied wel eens meent zich den „geestelijken eigendom” van een ander te mogen toeëigenen!

Het blijkt duidelijk uit onderstaande stukjes, genomen uit een Hollandsch en uit een Duitsch werk. Het Duitsche verscheen in 1908, het andere elf jaar later. De indeeling der stof verschilt nog al in beide boeken. Daardoor valt het plagiaat niet zoo dadelijk op. Het Duitse werkje bevat echter een uitvoerig „Sach-

und Namenverzeichnis" dat, naar ik vermoed aan den Hollandschen schrijver even goede diensten zal bewezen hebben bij het „samenstellen" van zijn boek, als aan mij bij het controleren der overeenkomst.

Over den **vos** lezen we o.a.:

„Wat bedrijft hij soms euvelheden onder het pluimvee, maar daartoe wordt hij steeds in staat gesteld door de zorgeloosheid der landlieden. Tusschen die kwade praktijken liggen lange weken, waarin de roode roover bij nacht op de stoppelvelden rondzwerft en dan zoo verdiept is in de zeer nuttige muizenvangst, dat hij zelfs de hazen niet opmerkt, die den boer van zijn knollen en zijn moes berooven".

„.....Aber zwischen diesen Uebeltaten, zu denen er ja geradezu herausgefordert wird durch die Gleichgültigkeit und Sorglosigkeit, die der Bauer seinem Geflügelstalle gegenüber oftmals zu bekunden pflegt, liegen doch auch wieder lange Wochen, in denen der Schelm lediglich auf den Stoppelfeldern herumschleicht und sich hier so ausschliesslich dem Mäusefang widmet, dass er dem am Waldrande herumhoppelnden Hasen kaum einen flüchtigen Blick zuwirft".

Over den **otter** heet het:

„Daar een volwassen otter ongeveer 2½ K.G. visch per dag noodig heeft en hij een groote voorliefde voor de meestgezochte zoetwater-visschen als baarzen en forellen toont te bezitten en een eendje of een fazant volstrekt niet versmaadt, waar hij dezen aan 't lijf kan komen, mogen wij dezen visscher wel een zeer schadelijk dier noemen. Ik mag echter niet verzwijgen, dat de waterratten in den otter een geduchten vijand vinden. Levert het jachtgebied niet meer voedsel van allerlei aard op, dan verhuist de otter en legt, natuurlijk bij nacht, soms uren gaans over land af. In snelstroomende rivieren vischt hij met den stroom mee. Om nu toch in zijn jachtgebied te blijven, gaat hij 's nachts langs den oever een eind stroomop om daarna stroomaf te gaan visschen."

Stel daarnaast:

„Da der Otter sehr viel Nahrung bedarf (angeblich täglich 2½ Kg. Fischfleisch) und zudem eine ausgesprochene Vorliebe für die wertvollen Forellen bekundet, so vermag er allerdings unter Umständen beträchtlichen Schaden anzurichten, wozu noch kommt, dass er auch Fasanen und Wildenten reißt, wenn sich ihm Gelegenheit dazu bietet. Andererseits soll nicht verschwiegen werden, dass die schädlichen Wasserratten an ihm einen furchtbaren Feind haben..... Erscheint ihm ein Jagdrevier nicht mehr ergiebig genug, so wandert er wohl auch aus und legt dann weite Strecken zu Lande zurück. An Flüssen betreibt er seine Fische-rei gewöhnlich so, dass er aussteigt, eine Strecke stromafwärts über Land geht, dann ins Wasser fährt und stromabwärts fischt".

Over den **das** vindt men:

„Hij graaft een hol in 't bosch met één

hoofdingang, maar van binnen met een aantal doorlopende sloppen. Om het hol groeit meestal een vrij dichte kring van besdragende struiken, die de opslag zijn van de zaden, welke door „Grimberts" toedoen daar heengebracht zijn. Hij is nl. een groot liefhebber van bessen. De das is een kluizenaar, daarbij eenzelvig en bijterig. Hij houdt winterslaap, maar verslaapt ook in den zomer het grootste deel van ieder etmaal. Zijn voedsel bestaat uit wormen, slakken, insekten, muizen, slangen, kikvorschen, jonge vogels, konijnen, eieren, bessen, vruchten, wortels. De worp telt 3—5 blauwgrijze of witte jongen, die de eerste 3 weken blind zijn en eerst na een jaar hun vollen wasdom bereiken..... Ruim en gemakkelijk is de burcht van Grimbert ingericht. De zelfgenoegzame burchtheer is gesteld op orde, reinheid en gemak. Hij is een welgesteld rentenier, die niets te doen heeft dan het er goed en gemakkelijk van te nemen..... Hij is daarbij vervuld van wantrouwen in de wereld, ziet van alle dingen slechts den donkersten kant, plaagt zijn omgeving met zijn slecht humeur, ofschoon hij in den grond een goeie kerel is en niemand opzettelijk iets in den weg zal leggen. Zijn zindelijkheidsbegrippen gaan zoover, dat hij 3 à 4 afzonderlijke hollen in de buurt van zijn burcht aanlegt om er zijn excrementen te bergen en te begraven, enz. enz.

Men vergelijkte hiermee:

„Rings um die unterirdische Burg des Dachs findet man in buntem Durcheinander oft förmliche Anlagen der lieblichsten Beerensträucher, die nur dem mürrischen Einsiedler ihr Dasein verdanken. Freund Grimbart ist nämlich ein groszer Verehrer der verschiedensten Beeren..... Drei Viertel seines Lebens verschläft der Dachs vergebens..... Im Februar kommen die Jungen in sehr unvollkommenem zustande zur Welt, bleiben drei Wochen lang blind und entwickeln sich überhaupt äusserst langsam,.....

Geräumig und zerklüftet, behäbig und sauber ist Burg Malepartus, das Heim Meister Grimbots, des bequemen Dachs. Es ist ein auf peinlichste Ordnung und Reinlichkeit haltender Hausherr.... Mich hat sein ganzes Gebaren immer an einen behäbigen Rentner erinnert, der sein Schäfchen ins Trockene gebracht und nun auf Gottes weiter Welt nichts Rechtes mehr zu tun hat, als sich der lieben Sonne zu erfreuen und recht viel an seiner Wohnung herumzubasteln, der dabei von Missetrauen gegen alle Welt erfüllt ist und jedes Ereignis von der schwärzesten Seite ansieht, der seine Umgebung gern mit seinen verdrieszlichen Launen plagt, obwohl er im Grunde der gutmütigste und ehrlichste Kerl und selbst einem derben Späzchen gelegentlich keineswegs abgeneigt ist.... Seine Reinlichkeitsliebe geht so weit, dass er.... sich 3—4 eigene Aborte, enz. enz."

Zoo zou ik kunnen blijven voortgaan. Maar hoe interessant ook, ik vrees dat de lezer er

genoeg van zou krijgen. Daarom tot slot nog één staaltje.

„Eenmaal zag ik in Juli jonge boommarters, die aan den voet van een hollen eik (te X.) speelden. Toen ze mij bemerkten, vluchtten ze hun hol in den boom binnen, door een spleet tusschen de wortels. Een eigenaardig krabbellend geluid binnenin vertelde mij, dat ze aan den hollen binnenkant naar boven klauterden. Weldra verscheen voor de spleet de spitse snuit van de oude. Zij keek mij met haar kwaadaardige oogen zoo strijdlustig aan, blies door de blikkerende tanden en scheen volkomen bereid een strijd met mij om haar kroost te wagen.”

„Einmal traf ich noch im Juli junge Edelmarder an, die vor einer hohlen Eiche spielten.... Als sie mich schliesslich bemerkten, flüchteten sie in den im Wurzelwerk des Baumes gelegenen Eingang zu ihrer Kinderstube, und ein hörbar werdendes Geräusch liess vermuten, dass sie an der hohlen Innenseite in die Höhe zu klimmen versuchten. Als bald erschien auch die Alte am Eingang, zornig keckernd und augenscheinlich bereit, ihre Nachkommenschaft mit Einsatz des eigenen Lebens zu verteidigen.”

De Hollandsche schrijver laat op bovenstaande passage volgen, dat hij zich daarna terugtrok!

Dat zal ik nu ook maar doen. Een vreemde waarneming als een eigen voor te stellen, doet werkelijk de deur dicht!

Dr. AUG. DE WEVER.

Onder de verschillende tijdschriften, waarmee ons „Natuurhistorisch Maandblad” in ruilverkeer staat, behooren de „Entomologische Mitteilungen, herausgegeben und redigiert von Walther Horn”.

Walter Horn verstaat de kunst om z'n tijdschrift lezenswaardig te maken.

Al was 't alléén maar door de langere of kortere stukjes, waarmee hij, nu al 27 malen, keer op keer, de „Entomologische Mitteilungen” ten doop houdt.

Die stukjes luiden: „Et meminisse et vaticinari liceat”.

Uit die stukjes „sprudelt” kennis, „sprudelt” geest. Horn weet daarin den juisten toon te treffen om iemand, op oolijke, zelden kwetsende wijze, de waarheid te zeggen.

Zelden „kwetsende wijze”, wijt degene die aan z'n scherpe aanvallen bloot stond, na lezing van 't over hem gevelde vonnis, moet zeggen: „Walther Horn heeft me daar netjes te grazen genomen”.....

* * *

Als ik beschikte over Walther Horn's talenten, had 'k al lange in ons „Natuurhistorisch Maandblad” 'n rubriek geopend, waarboven met groote letters stond: „Et meminisse et vaticinari liceat”.

'k Zette dan in 't zonnetje meer dan eenen

Limburger, die, ofschoon hij in staat is om over Natuurhistorische onderwerpen in ons Maandblad de pen te voeren, zulks achterwege laat, uit eene den Limburger nou eenmaal aangeboren te groote bescheidenheid overal....

En.... dan zou heusch de Nuther dokter voor dat „Et meminisse” etc. 'n dankbaar onderwerp geweest zijn en nóg zijn.

't Feit toch, dat hij, die zoo vele jaren lang, op botanisch gebied 'n coryphee was en nu niets meer van zich laat hooren in 't Maandblad, waarin hij vroeger zoo'n interessante bijdragen leverde, had me al lang 'n gereede aanleiding kunnen wezen om over Dr. de Wever een „et meminisse et vaticinari liceat” te schrijven.

* * *

Vandaag doe 'k 't.... ook zonder Walther Horn's talenten toch!

En wel, omdat 't nu maar 'ns openlijk moet gezegd worden, dat Dr. Aug. de Wever veel en veel te veel bescheiden is.

De kwestie zit zóó!

Ettelijke dagen geleden schreef 'k hem, op verzoek van den heere Waage, of hij wellicht na wat hij vroeger al gepubliceerd had over „Viscum album” nog iets naders over den „Maretak” wist.

En.... omdat 'k zoo vaak al, in de laatste jaren, bij hem „bot had gevangen”, als 'k trachtte hem aan te zetten tot publiceeren zijner botanische bevindingen, stelde ik me ditmaal tevreden met heel ampertjes maar te doelen op „pennenvruchten van zijn hand” voor 't Maandblad.

't Resultaat?....

Et meminisse et vaticinari liceat”.

* * *

Amice,

.....

„Voor 't Maandblad zou ik alleen populaire zeer laag bij de grondsche bijdragen (spatieering van mij, J. C.) kunnen leveren”.

Zoo iets durft me te schrijven iemand, die op Limburgsch botanisch gebied in binnen- en buitenland, jaren lang, de vraagbaak is geweest!

Doch 't wordt nog mooier.

„Et meminisse et vaticinari liceat”.

Ik citeer den brief van Dr. de Wever letterlijk:

„Van de zeer talrijke zaaioproeven met Viscum album, die ik in 1911 en 1912 nam, zijn er zeer weinig opgekomen; omdat ik „altijd op heesters zaaide, waarop Viscum „nog niet bekend was.

„In mijn tuin groeit ze nog op Cornus en „Amelanchier.

„Hierop had ik gelegenheid de bestuiving „enz. na te gaan, maar ik zie niets nieuws.

„Dit jaar zag ik nog Viscum op een volle „grondsperzik te Sweykhuisen; hierop zag ik „ze de eerste maal.

„Veel oude groeiplaatsen van Viscum zijn